

ASIA **Poliisimiehen kirjoitus sosiaalisessa mediassa**

KANTELU

Kantelija on 21.5.2016 oikeuskanslerille osoittamassaan kantelussa arvostellut Lounais-Suomen poliisilaitoksen rikosylikonstaapelin menettelyä tämän sosiaalisessa mediassa julkaisemaan kirjoitukseen liittyen. Kantelija katsoo, että rikosylikonstaapelin kirjoitus oli turvapaikanhakijoita perusteettomasti syyllistävä.

SELVITYS

Poliisihallitukselta on kantelun tutkimiseksi pyydetty selvitys ja lausunto. Poliisihallituksen toimittama aineisto on sisältänyt myös poliisilakimiehen antaman Lounais-Suomen poliisilaitoksen lausunnon sekä rikoskomisarion ja kantelun kohteena olevan rikosylikonstaapelin selvitykset. Selvitykset ja lausunnot ovat tämän päätöksen liitteenä.

RATKAISU

Asiakirjoista ilmenevät tapahtumat

Kantelu

Kantelun mukaan rikosylikonstaapeli oli kirjoittanut tietyn kaupungin asioista kiinnostuneille henkilöille tarkoitettuun julkiseen Facebook-ryhmään keskustelunavauksen, jossa kantelija katsoi rikosylikonstaapelin antavan ymmärtää, että kaupungissa sijaitsevaan vastaanottokeskukseen sijoitetut turvapaikanhakijat olivat syyllistyneet polkupyörävarkauksiin, joista heitä ei ollut tuomittu. Kantelun liitteenä on ollut ote kyseisestä sosiaalisen median kirjoituksesta. Kirjoituksessa todetaan:

”Kansalainen ilmoitti, että vastaanottokeskuksen taakse on ilmestynyt polkupyörien pesä ja että määrät ovat olleet reippaassa kasvussa. Oletko unohtanut alueelle kateissa olevan pyöräsi? Käyppä katsomassa.”

Kirjoitukseen oli liitetty kuva polkupyöristä kyseisen motellirakennuksen, johon vastaanotto-keskus on sijoitettu, edustalta. Kantelijan mukaan rikosylikonstaapeli ja hänen ammattinsa ovat kaupunkilaisten tiedossa ja siten useat kirjoituksen lukeneet kaupunkilaiset olettivat kirjoituksen olleen poliisilaitoksen epävirallinen tiedote.

Poliisihallituksen toimittama selvitys

Rikosylikonstaapeli on asiassa antamassaan selvityksessä todennut, että poliisiaseman rikostutkinnan ja kenttätoimiston aamupalaverissa oli kerrottu, että vastaanottokeskuksen henkilökuntaan kuuluva oli ottanut poliisiin yhteyttä, koska vastaanottokeskuksen pihalle oli lyhyen ajan sisällä ilmestynyt huomattava määrä polkupyöriä. Poliisilaitosta oli pyydetty tarkastamaan tilanne. Rikosylikonstaapeli kertoo selvityksessään käyneensä paikan päällä tarkastamassa polkupyörät ja huomanneensa, että osasta pyöriä oli lukot poistettu ja joukossa oli ollut myös arvopyöriä. Rikosylikonstaapelin saaman käsityksen mukaan ainakin lukottomat pyörät viittasivat siihen, että pyörät olivat mahdollisesti anastettuja. Kokemuksensa perusteella rikosylikonstaapeli katsoi, että polkupyörien oikeiden omistajien selvittäminen tutkinnallisina toimenpiteinä ei ollut mahdollista, koska omistajien tiedossa ei lähtökohtaisesti ole muita yksilöintitietoja kuin pyörän väri ja merkki. Rikosylikonstaapeli toteaa selvityksessään, että kyseisessä rakennuksessa toimii tilapäisen vastaanottokeskuksen lisäksi myös muita yrityksiä, kuten lounasravintola. Alue sijaitsee kaupungin keskustan välittömässä tuntumassa ja sinne on helppo ja esteetön pääsy myös ajoneuvoilla. Rikosylikonstaapelin mukaan hän ei kirjoituksessaan osoita ketään syylliseksi taikka rikoksesta epäillyksi. Rikosylikonstaapeli on vielä myöhemmin täydentänyt selvitystään todeten, että hän on kirjoittanut viestin henkilökohtaisen Facebook-profiilinsa kautta eikä poliisilaitoksen poliisitiedotteena.

Lounais-Suomen poliisilaitos on lausunnossaan katsonut, että koska rikosylikonstaapelin Facebook-profiilissa mainitaan ”kävin koulua poliisiopisto” ja koska hänet ja hänen ammattinsa pienellä paikkakunnalla tunnetaan, hänen voidaan katsoa kansalaisten silmissä esiintyneen kyseisen kirjoituksen laatiessaan poliisin edustajana. Poliisilaitos ei kuitenkaan katso rikosylikonstaapelin syyllistyneen asiassa rikolliseen menettelyyn.

Poliisihallitus on antamassaan lausunnossa todennut johtopäätöksensä, että:

”yksilöllä on lähtökohtaisesti ollut oikeus käyttää sananvapauttaan kyseisenlaisen viestin julkaisemiseen. Kuitenkin kirjoittajan poliisimiesstatus, kirjoituksen sisällöstä tehtävissä olevat päätelmät sekä tiedon alkuperä (virkatyössä saatu) huomioon ottaen, julkaisua ei voida pitää poliisimiehen käyttäytymisvelvoitteen näkökulmasta ongelmattomana. Poliisihallitus toteaa, että rikosylikonstaapelin Facebook-profiilin maininta ”Poliisiopistosta” sekä hänen tunnettuutensa keskisuuren paikkakunnan poliisimiehenä huomioon ottaen, rikosylikonstaapelin olisi itse nämä seikat huomioon ottaen tullut pidättäytyä kommentoimasta henkilökohtaisella Facebook-tilillään asiaa, joka mahdollisesti on antanut osalle lukijoista viitteen viranhoidon yhteydessä saadun leimaavan tiedon jakamisesta. Poliisihallitus toteaa, ettei virkatyössä saatua tietoa olisi tullut ennen virallisesta poliisilaitoksen viestintälinjasta keskustelemista levittää yleisön luettavaksi, eikä ainakaan henkilökohtaisia kanavia käyttäen.”

Arviointi ja kannanotto

Sananvapauden rajoista

Perustuslain 12 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä.

Virkamiehen sananvapautta arvioitaessa on merkitystä virka-asetella ja sillä, onko virkamies esittänyt kannanottonsa viranomaisen kantana vai yksittäisen virkamiehen näkemyksenä vai mielipiteenään yksityishenkilönä. Viimeksi mainitussa tilanteessa sananvapauden rajoitukset ovat lievimmillään. Virkamiehen sananvapauden rajoituksia voi oikeuskirjallisuuden mukaan aiheutua eräistä virkamieslain yleisistä virkavelvollisuuksista, varsinkin vaitiolovelvollisuudesta, käyttäytymistä ohjaavasta velvollisuudesta ja virantoimitusvelvollisuudesta. Kaksi ensiksi mainittua velvollisuutta rajoittavat virkamiehen toimintaa myös virantoimituksen ulkopuolella. Asiallisuusvaatimus pitää ottaa huomioon erityisesti silloin, kun tietoja annetaan viranomaisen nimissä. Asiallisuusvaatimus suppeassa merkityksessä tarkoittaa, että virkamiehen julkisuudessa esittämien mielipiteiden pitää mahdollisimman pitkälle vastata tosiasioita (Koskinen-Kulla, Virkamiesoikeuden perusteet, s. 141, Alma Talent 2016).

Perustuslain 2 luvussa perusoikeutena turvattu sananvapaus kuuluu kaikille. Myös yhteiskunnallisesti vastuunalaisissa tehtävissä toimivilla on yhtäläinen oikeus esittää kantansa yhteiskunnallisista kysymyksistä ja osallistua yhteisöön koskevaan julkiseen keskusteluun. Sananvapauden rajoittamiselle on oltava riittävän selkeä laissa tarkoitettu peruste ja rajoituksia on tulkittava suppeasti.

Kyseisessä tapauksessa rikosylikonstaapeli on kirjoittanut sosiaaliseen mediaan vapaa-ajallaan yksityiseltä Facebook-tililtään. Kirjoituksessa mainitsemansa tiedot hän oli kuitenkin saanut virkatyössään. Lisäksi hänen Facebook-profiilissaan on ollut merkintä ”kävin koulua, poliisiopisto” ja hänet on saadun selvityksen perusteella yleisesti tunnettu paikkakunnalla poliisimiehenä. Tätä näkemystä tukee myös kirjoituksesta käynnistynyt kansalaiskeskustelu.

Rikosylikonstaapelin ei voida nähdäkseni katsoa laatineen kirjoitusta selkeästi virkamiehenä tai yksityishenkilönä, vaan hänen asemansa asettuu tässä tapauksessa näiden välimaastoon. Rikosylikonstaapelin sananvapauden rajoja kyseisessä tilanteessa arvioitaessa merkitystä on annettava ainakin seuraavalle sääntelylle.

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla.

Poliisilain 1 luvun 6 §:n mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnollisuutta edistäen.

Poliisin viestintämääräyksessä (POL-2015-5146) todetaan, että poliisiyksikön päällikkö johtaa yksikkönsä viestintää. Oikeus antaa tietoja esitutkinnasta julkisuuteen on tutkinnanjohtajalla ja hänen esimiehellään sekä esimiehen määräämällä muulla virkamiehellä (s. 2). Poliisin sisäisen ja ulkoisen viestinnän käsikirjassa todetaan, että jokaisen poliisihallinnossa työskentelevän on pyrittävä tunnistamaan viestinnälliset tarpeet omalla vastualueellaan. Edelleen käsikirjan mukaan viestintätarpeesta on ilmoitettava lähimmälle esimiehelle tai viestintäorganisaatiolle heti

kun se ilmenee, jotta viestintä voidaan hoitaa asianmukaisesti. Viestintätarpeiden tunnistamisen perusteella syntyy päätös siitä, viestitäänkö ennakoivasti, reagoivasti vai ei ollenkaan (s. 7). Käsikirjan mukaan harkinta siitä, millaisten juttujen esitutkinnasta tiedotetaan, jää viimekädessä tutkinnanjohtajalle itselleen (s. 24).

Poliisin tietojärjestelmien käyttö ja ylläpito -määräyksen (2020/2012/1302) liitteestä 2 ilmenee poliisin henkilöstön sosiaalisen median 15 tietoturvaperiaatetta. Kyseiset periaatteet on laadittu poliisihallinnon henkilöstölle erityisesti sosiaalisen median yksityiskäytön tueksi. Liitteen 4 kohdan mukaan "Jos mainitset sosiaalisessa mediassa esim. henkilöprofiilissasi tai muutoin työnantajaksi poliisihallinnon, esiinnyt tällöin kuitenkin kansalaisen silmissä poliisin epävirallisena edustajana vaikka toimitisitkin omasta ja työnantajan kannalta yksityiskäyttäjänä. Muista käyttäytyä sen mukaisesti!". Kohdassa 12 todetaan "Älä keskustele työasioista sosiaalisissa medioissa. Ole erityisen huolellinen salassa pidettävän tiedon suhteen."

Poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 f §:n mukaan poliisimiehen on virassa ja yksityiselämässään käyttäydyttävä siten, ettei hänen käyttäytymisensä ole omiaan vaarantamaan luottamusta poliisille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon (käyttäytymisvelvoite). Arvioitaessa poliisimiehen käyttäytymistä otetaan huomioon myös hänen asemansa ja tehtävänsä poliisihallinnossa.

Johtopäätökset

Edellä mainittu sääntely huomioiden pohdittavaksi tulee, onko rikosylikonstaapelin ollut perusteltua käyttää ja levittää virkatoimessaan saamaansa tietoa henkilökohtaisessa viestinnässään sosiaalisessa mediassa vapaa-ajallaan. Lisäksi arvioitava on, onko kirjoitus ollut poliisimiehen käyttäytymisvelvoitteen mukainen eli laadultaan sellainen, ettei se yksityiselämässä esitettynä ole voinut vaarantaa luottamusta poliisille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon.

Kirjoituksesta ilmenevä tieto polkupyörien löytöpaikasta on saatu viranhoidon yhteydessä. Poliisin sisäisen ja ulkoisen viestinnän käsikirjan mukaan viestintätarpeesta on ilmoitettava lähimmälle esimiehelle tai viestintäorganisaatiolle heti kun se ilmenee, jotta viestintä voidaan hoitaa asianmukaisesti. Käsikirjan mukaan rikosasiasta tiedotettaessa on poliisitaktiikka otettava huomioon, jolloin on varottava paljastamasta rikosentekijän tai tutkijan tiedossa olevia seikkoja.

Poliisin tietojärjestelmien käyttö ja ylläpito -määräyksen mukaan, jos poliisimies mainitsee sosiaalisessa mediassa esim. henkilöprofiilissaan työnantajaksi poliisihallinnon, esiintyy hän tällöin kansalaisen silmissä poliisin epävirallisena edustajana, vaikka toimitisitkin omasta ja työnantajan kannalta yksityiskäyttäjänä. Lisäksi määräyksessä nimenomaisesti todetaan "Älä keskustele työasioista sosiaalisissa medioissa."

Vaikka kyse ei ole ollut poliisin virallistiedotteesta, voidaan asiaa kokonaisuutena arvioitaessa tässä tapauksessa antaa merkitystä myös sille, että poliisin tiedottamisen yhtenä keskeisenä tarkoituksena on huhupuheiden katkaiseminen oikean tiedon jakamisella. Poliisin tiedottamisen tulee perustua epäilylle kuuluva syyttömyysolettamakin huomioiden tosiasioihin, ei epäilyihin tai uskomuksiin. Tämä myös osaltaan turvaa kansalaisten luottamusta poliisitoimintaan.

Rikosylikonstaapelin kirjoituksen johdosta on aiheutunut vaara siitä, että turvapaikanhakijat ryhmänä joutuvat varmistamattomien huhupuheiden kohteeksi. Tämänkaltaisten tilanteiden ehkäisemiseksi ja poliisin luotettavuuden turvaamiseksi edellä mainitun poliisin ulkoista tiedottamista ja sosiaalisen median käyttöä koskevan ohjeistuksen huolellinen noudattaminen on tär-

keää. Poliisimiesten tulee poliisin käyttäytymisvelvoite huomioon ottaen myös yksityiselämässään muun ohella huomioida, että julkisen vallan käytöltä edellytetään, että se osaltaan torjuu tai että se ei ainakaan edistä tietyt ihmisryhmät leimaavien asenteiden leviämistä.

Rikosylikonstaapeli ei ole kirjoituksessaan suoraan väittänyt kenenkään syyllistyneen polkupyörien anastukseen tai muuhunkaan rikokseen. Kyseisen kaltaisen virkatyössä saadun tiedon levittäminen julkisesti sosiaalisessa mediassa yksityiseltä Facebook-tililtä on kuitenkin ongelmallista. Asianmukaisempaa olisi ollut pohtia huolellisesti yhdessä esimiesten kanssa mahdollista tarvetta ja tarkoituksenmukaisinta tapaa asiasta tiedottamiselle virallisteitse.

Saadusta selvityksestä ei ilmene, ovatko polkupyörät tai edes osa niistä olleet anastettuja. Saadun selvityksen perusteella varsinaisia asiaan liittyviä esitutkintoja ei poliisilaitoksella kirjoituksen laatimisaikaan ilmeisimmin ollut vireillä.

Toimenpiteet

Kiinnitän vastaisen varalle Lounais-Suomen poliisilaitoksen rikosylikonstaapelin huomiota edellä kohdassa ”Arviointi ja kannanotto” esittämiini seikkoihin poliisin vapaa-ajalla tapahtuvaan sosiaalisen median viestintään liittyen. Lähetän jäljennöksen päätöksestäni myös Poliisihallitukselle tiedoksi.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Petri Rouhiainen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi